Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, 1922-09-09, iš Baibokų – į Būgius

Vandukai mano, po ilgų blaškymos dienų aš jau vėlei namie.

Vandukai mano, po ilgų blaškymos dienų aš jau vėlei namie. Buvau tau rašęs, kad išvažiuosiu iš Klaipėdos trečiadienį, trečiadienį aš ir išvažiavau – tik nei Viekšnių stoty, nei Šiauliuose tavęs nesutikau [1] – – O taip norėjau, taip laukiau! Bet aš į Būgius užvažiuoti jau negalėjau del daugelio priežasčių – aš baisiai jau skubėjau namo, nors aš būtinai dar norėjau tave pamatyti! Tavo laiškų aš esu gavęs tiktai du: vieną[,] kai buvau dar Baibokuos, o antrą – Klaipėdoj. Labai man liūdna buvo, kad tu taip maža man rašai, bet šiandie jau noriu tave barti visai del ko kito. Negalima taip apsileisti, kaip tu kada nori! Visų pirma, jau jei kartą ką nusprendei ir jei tai liečia žmogaus ištesėjimą – tai jau taip turi būti padaryta, nors tai pusė pasaulio sugriūtų! Ką tai reiškia: į save tikiu ar netikiu! Tokio klausimo ir būti negali, kol nėra padarytas darbas! Pasiėmei rašyti apie Bonselį [2] – ir būtinai turi parašyti, nors tai kažin kas! Kas tai per pasakymas „pykstu ant savęs už pretenzijas“ – juk dar nieko nepadarei ir apie Bonselį vos pradėjai rašyti, o jau nori savo darbą įvertinti! Per daug pigiai nori laimėjimo – dar niekas taip per daug savęs nekainavo. Tą pakeltą klausimą Tu turėsi teisės iškelti, kai parašysi, o ne dabar, kol dar nieko nėra! Laikas jau pamiršti gimnazijos laikus! Nori pasiekt tikslo – užsimerk, neanalizuok, ar tai gerai, ar blogai – paskui pažiūrėsi. Niekas taip nedaro! Tu turi parašyti – ir galas, nors čia kažin kas! Linksniuok „Bonsels'o“ ir t[.] t. Iš kritikos citatas ir medžiagą, žinoma, gali imti! Ir tai net dar būtinai reikalinga ar bent labai naudinga! Žiūrėk, Vanduk, kad čia jokio iškrikimo nebūtų! [3]

Dėlei vertimo – tai vėlei tave labai reikia barti: kas čia per pasakymas: romano [4] neversiu! Juk nereikėtų turbūt, kad aš dar kartą tai pakartočiau, ką aš esu jau tūkstantį kartų kartojęs!

Dėlei esamo vertimo ([„]Liter. istorija[“] [5]) aš buvau klausęs Leid. komisijos laišku [6], tai Šilinis man parašė, kad kol kas dar klausimas neišspręstas – lauks[,] kol Voldemaras [7] vertimą peržiūrės. Matyt[,] Leidimo komisija lauks Voldemaro nuomonės. Kad Voldemaras vertimą priims ir kad jis patars duoti toliau – aš neabejoju. Bet aš turiu kitą mintį. Jeigu kartais [„]Švytury[“] galima gauti geresnes sąlygas arba tomis pačiomis sąlygomis lengvesnį vertimą, arba pagaliau tokiomis pat sąlygomis ir tokį pat vertimą, tai tuomet Leid. komisijoj aš pakeliu mažutį skandalą ir su ja atsisveikinu [8]. Aš joje norėčiau daugiau fasono laikyti. Tik, žinoma, jei [„]Švytury[“] sąlygos būtų kur kas blogesnės, tai tuomet tektų taikinties prie Leidimo komisijos. Bet jeigu Leidim. komis. mes nebenorėsime, tai [„]Švytury[“] vertimas patikrintas. Su Rinkevičiu [9] principiniai sutikom, ir jis pasakė, kad jau vis viena, kaip sutartis padaryta. Vertimą[,] be abejonės[,] tenka rinktis kuo lengviausią, tik joks romanas nebus sunkesnis ir nuobodesnis už tą nelaimingą literatūros istoriją. [„]Švyturiui[“] labai tinka, kad iš prancūzų kalbos. Ir tu[,] Vanduk, žiūrėk, nebūk neišmintinga ir skandalo nekelk! Reikia save kiek pasiimti į rankas ir pastatyto tikslo siekti! Tu į Berlyną turi važiuoti – ir aš nesuprantu, kaip tu dar gali abejoti del to! [10] O kad palengvinti tikslą pasiekti – reikia naudoti visos galimos priemonės. Žiūrėk, tu paduok prašymą Švietimo ministerijai del stipendijos. Juk dabar daug kas gauna! Gavo net mano broliukas [11], nors tėvas [12] turi 80 dešimtinių, o brolis – inžinieris [13], kitas bankininkas [14]!

Iš valsčiaus paimk liūdymą, kad tėvas [15] negali duot pakankamai pinigų (sunaikintas ūkis ir t[.] t[.]), paskui prašyme pažymėki, kad buvai Šiaulių gimnazijos mokytoja [16], paskui[,] kad „Lietuvos“ redakcijoj dirbai [17]. Aš manau, kad stipendijai gauti tu turi ne mažiau davinių, kaip mano brolis, ir kad tu ją gausi, kada nuo Kalėdų ar kiek vėliau, bet vis viena ją gausi, tik gaila, kad tai jau seniau nepadaryta! [18] O kol to nėra – reikia verstis ir kaip galint manytis. Tiktai neišglebti – ne toks dabar laikas ir ūpas! Aš tiesą sakau: Vanduk, būk tvirta ir – gerai?!

Kas liečia mane – tai tu žinokie, jei tau bus negerai, tai ir man negali būti gerai! Kodel tu

neprotestuoji, kad Tadas [19] Julytei [20] gelbsti? Ar del to, kad kunigas palaimino, ar del to, kad Justukas [21] yra? – Dėlei antro – mums tai dar ne laikas[,] dėlei pirmo – ar reikėtų dar apie tai kalbėti[?!]

Tu esi man žmona, ir aš Tau esu vyras – ir aš nemanau, kad tai būtų bloga, jei aš šiandie, visą dieną savo eilių knygą redagavęs, dabar vakare galvoju labai aiškiai ir noriu viską savo vardais vadinti. Juk taip, Vandukai, tiktai Tu taip suprask, kaip aš tai noriu pasakyti, ir[,] žiūrėk[,] jokių negerų išvadų nedaryk!

O jeigu mane už ką galima kaltint – tai tik už tai, kad aš dar iki šiol tebėsu žalias ir nepajiegiu pilnai Tave aprūpinti! Ir tai yra tiesa!

Aš žinau, kaip tau pasidarys šalta, skaitant šiuos mano šaltus, aiškius žodžius. Bet tu juose turi matyti, kad po jais nesislepia niekas ir kad juos aš sakau gerai apgalvojęs. Taip, Vandukai, aš Tave myliu, ir tu esi mano dūšia ir kūnu!

Mano gyvenimas – buvimas Klaipėdoj [22] [–] vienas košmaras. Kai rašiau operą[,] daug rūkiau, gėriau juodą kavą, taip kad vakare visas jau drebėjau. Vakare eidavau trumpam laikui į mares, paskui pas Žilių [23] eposo klausyti ir kad laikytis – gerdavom labai smarkų grogą. Kol operą perrašinėjau – tęsės ta pati istorija. Pabaigus darbą, antradienį padarė tenai puotą, kokia tik gali būti pas Žilių. Po tokio darbo ir gyvenimo – kas gali likti nuo nervų! Ketvirtadienį ir penktadienį sirgau visuotinu išglebimu – vargiai gyvas vaikščiojau. Bet šiandie – jau jokių nuodų, jokių dirgsnių erzinimo nebėra – nei kavos, nei taboko, nei grogo. Šiandie ne tik jau valgiau, bet kiaurą dieną dirbau ir taip aiški sąmonė. Ir rytoj sekmadienis, rytoj būnu namie ir vėl visą dieną dirbu! Tik šiandie jau tau daug nebegaliu rašyti, nes labai pavargo akys, o mano žvakė taip bjauriai mirkčioja.

Šią naktį visąnakt Tave sapnavau, turbūt tu daug apie mane galvojai ir mano laiško laukei. Bet aš Tau norėjau vis apie viską pasakyti labai aiškiai, ir tai tiktai šiandie tegalėjau pasakyti.

Vandukai, nepyk Tu ant manęs, aš tave labai myliu, ir jeigu Tau būtų negerai – tai ir aš negalėčiau gyventi!

Beje, kada Tu važiuosi į Kauną, mums Kaune būtinai reikia susitikti?

Kada tau patogiau? O antra – atsiųsk mano eiles [24], kur aš seniau tavęs prašiau[,] – man labai reikia – gerai? Labanaktis, Vanduk.

Aš dar nemigsiu, tik šviesą gesysiu, nes akys labai sopa. Dabar tau dūmosiu ir mintyse visą visą bučiuosiu per naktį. Labanaktis.

Bal

Šeštadienis, 11 val. vakaro.

KOMENTARAI

[1] Balys Sruoga, kompozitoriui Stasiui Šimkui parašęs operos libretą, iš Klaipėdos išvyko 1922-09-06. Pakeliui į Baibokus jis planavo susitikti su Vanda Daugirdaite, kurios, grįžęs vasaros atostogų po studijų Miunchene, dar nebuvo matęs, todėl ilgėjosi: „Gaila, kad šiandie aš dar negaliu Tau pasakyti, kada aš važiuosiu, bet man rodos, kad aš važiuosiu iš Klaipėdos trečiadienį, vadinas, pro Viekšnius važiuosiu ketvirtadienį rytą. Gal tu galėtum būti stoty? Gal tu galėtum tuo traukiniu važiuot su manimi į Šiaulius, gal tu galėtum? Aš taip norėčiau! Tuomet mes Šiauliuos beveik visą dieną išbūtumėm, o gal ir daugiau – kaip tu norėtum – tik aš norėčiau, labai norėčiau su tavimi pasimatyti. Jeigu gali – tai važiuok tuo traukiniu į Šiaulius, kuris eis ketvirtadienį rytą iš Klaipėdos. // Važiuok, Vanduk, aš labai noriu, aš labai labai tavęs lauksiu. Vandukai, kad tu žinotum, kaip aš tave myliu, kaip aš tavęs pasiilgau, Vandukai mano“ (Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Klaipėdos – į Būgius, 1922-09-02, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 689, l. 4r, 5r).

[2] Waldemar Bonsels (1880–1952), vokiečių rašytojas.

[3] Balys Sruoga rūpinosi ir prižiūrėjo, kad žurnalų redakcijoms duoti Vandos Daugirdaitės pažadai dėl straipsnių būtų išpildomi, kad įsipareigojimų būtų paisoma. Jis, sąžiningai ir skrupulingai laikydavęsis dalykinių susitarimų, buvo reiklus, Vandą Daugirdaitę mokė atsakomybės, disciplinos, objektyvaus įsivertinimo. Balys Sruoga ne kartą pabardamas drąsino Vandą Daugirdaitę, suabejojusią dėl apsiimto, pradėto darbo tęsinio. Jo įsitikinimu, tik po to, kai rezultatas pasiektas – darbas padarytas, galima kelti klausimą, kiek jis pavyko, kaip jį galima papildyti ar pataisyti. Balys Sruoga kantriai aiškino Vandai Daugirdaitei, kad negalima, nieko nepradėjus daryti, neįdėjus nė kiek pastangų, iš anksto nusiteikti ir galvoti apie nesėkmę – kad per mažai talentinga, neturi pakankamai reikalingų įgūdžių ar įkvėpimo. Vanda Daugirdaitė, klausydama Balio Sruogos patarimų, jo vadovaujama, parašė rimtą, gerai redakcijos įvertintą, įdomų ir aktualų studijinį straipsnį apie vokiečių rašytoją Waldemarą Bonselsą, jo asmenį ir kūrybą, žr. V. D-tė [Vanda Daugirdaitė], „Valdemaras Bonsels“, in: *Skaitymai*, Kaunas, 1923, kn. 22, p. 140–163.

[4] Balys Sruoga, norėdamas, kad Vanda Daugirdaitė galėtų užsidirbti lėšų pragyvenimui ir studijoms Berlyne, „Švyturio“ knygų leidimo bendrovei rekomendavo ją kaip vertėją iš prancūzų kalbos, siūlė serijoje „Jaunimo biblioteka“ versti prancūzų rašytojo Romaino Rollando (1866–1944) romaną *Kola Brenjonas* (Colas Brengnon) arba vokiečių rašytojo Woldemaro Bonselso (1880–1952) kūrinį *Kelionė į Indus (Indienfahrt*): „Šiuo tarpu aš norėčiau Jums rekomenduoti vertėją p-lę V. Daugirdaitę, kuri pilnai atitiktų jūsų reikalavimams del „Jaunimo bibliotekos“. 1) Jos „literatūros stažas“ – 2 metai darbo „Lietuvos“ red. 2) Ji išvertė Šviet. ministerijai iš prancūzų kalbos Croiset „Graikų literatūros istoriją“ – 58 lankų veikalą. 3) Iš žymesnių literatūros darbų tektų pažymėti kad ir str. „Voldemaras Bonsels“ („Skaitymai“, XXIII kn.). Vadinas, galite turėti medžiagos, kad vertėja pasitikėti. Šiuo tarpu aš patarčiau, ypatingai atsižvelgamas į tai, kas eis Lietuvoj ir Amerikoj, – Romain'o Rolland'o raštus, ypač „Meister Brengnion“ (apie tai ž. mano str. „Skaitymuose“), arba V. Bonsels'o „Indienfart“. O gal jūs – „Švyturys“ – turėtumėt savo pasiūlymų? Tik geriau iš prancūzų kalbos. // Tačiau vertimų, kuriuos atliks p-lė V. Daugirdaitė, galutina redakcija pasilieka mano, už kuriuos aš savo marke atsakau, nes juos peržiūrėsiu. Manau, ir „Švyturiui“ būt neblogai, ir duotumėt žmonėms baigt mokslus. Kadangi aš į Lietuvą atvažiuot šiuo tarpu negaliu, tai sutartį geriau daryti su p-le V. Daugirdaite“ (Balio Sruogos laiškas Jonui Rinkevičiui, iš Miuncheno – į Kauną, 1923, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 695, l. 1r–v).

[5] Vincas Krėvė, dirbęs Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijoje, Vandai Daugirdaitei, negaudavusiai stipendijos Berlyno universitete, buvo pasiūlęs iš prancūzų kalbos išversti brolių helenistų Alfredo ir Maurice'o Croiset dviejų dalių, 58 autorinių lankų vadovėlį *Graikų literatūros istorija*. Vertėjai mokėtas honoraras. Vertimą tvarkė, redagavo Balys Sruoga. Vertimas nebuvo išleistas.

[6] Minimas susirašinėjimas su Knygų leidimo komisija neišliko.

[7] Augustinas Voldemaras (1883–1942), istorikas, Lietuvos universiteto profesorius.

[8] Dėl knygos Graikų literatūros istorija vertimo, pradėto 1921 m., planuoto baigti 1924 m., kilo skandalas: veikalo recenzentai, ypač kalbininkas Jonas Jablonskis, vertimą įvertino kaip nekokybišką, todėl jis nebuvo išleistas, be to, pareikalauta grąžinti už vertimą išmokėtas lėšas (susitarta, kad per mėnesį bus išverčiama po vieną autorinį lanką teksto, už kurį ministerija mokės po 800 auksinų, iš kurių 600 auksinų iškart, pristačius išverstą tekstą, o likusius 200 auksinų – baigus versti pirmąjį tomą; pradėjus versti antrąjį knygos tomą, už išversto teksto lanką mokėta po 25 litus, o už visą vertimą nutarta mokėti 12 procentų knygos brutto kainos). Balys Sruoga pinigų grąžinti nesutiko: remdamasis vertimo sutartimi, įrodinėjo, kad jam kiekvieną mėnesį honoraras sistemingai mokėtas, kalbininkui Kazimierui Būgai pripažinus atskirų vertimo dalių kokybę. Balys Sruoga pagrįstai reikalavo grąžinti jam likusią neišmokėto honoraro dalį: „Todėl ne tik nėra mano pareiga grąžinti gautus pinigus, bet yra Knygų leidimo komisijos pareiga išmokėti man likusią honoraro dalį. Manydamas, kad oficialinė įstaiga turi gerbti savo prestižą, įtikinamai prašau Knygų leidimo komisijos pasiskubinti atlikti šią savo pareigą“ (Balio Sruogos laiškas Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos sekretoriui [Vincui Krėvei-Mickevičiui], Kaunas, 1925-11-04, in: *LLTI BR*, f. 1, b. 4011, l. 1r). Po šio konflikto Balys Sruoga daugiau nenorėjo turėti reikalų su Knygų leidimo komisija, žiūrėjo į jos atstovus iš aukšto. Kreipdamasis į kitus knygų leidėjus – partnerius „biznio reikalu“, teigė, kad sutartis įvykdyta, tačiau teiginyje aiškus ir nusivylimas dėl darbo įvertinimo: „Šiais metais su Šv. ministerijos piemenų, atsiprašau, „Knygų leidimo“ komisija baigiau visus interesus…“ (Balio Sruogos laiškas Jonui Rinkevičiui, iš Miuncheno – į Kauną, 1923, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 695, l. 1r). Kadangi neišliko tolesnis abiejų konfliktuojančių pusių susirašinėjimas, neaišku, kaip buvo išspręstas pinigų grąžinimo reikalas.

[9] Jonas Rinkevičius (1887–1958), leidėjas, „Švyturio“ leidyklos, 1922–1931 m. veikusios Kaune, įkūrėjas.

[10] Vanda Daugirdaitė abejojo, ar po vasaros atostogų grįžti į Berlyną tolesnėms studijoms dėl lėšų stokos. Balys Sruoga skatino ieškoti įvairių būdų, patarinėjo, ką konkrečiai daryti, kad studijas būtų galima tęsti.

[11] Kazimieras Sruoga (1899–1974), ekonomistas, spaudos darbuotojas, jauniausias Balio Sruogos brolis, gaudamas stipendiją, 1921–1923 m. studijavo ekonomiką Berlyno universitete.

[12] Pranciškus Sruoga (1846–1931), Balio Sruogos tėvas, ūkininkas Baibokuose, turėjo 80 ha žemės.

[13] Adolfas Sruoga (1887–1941), inžinierius, bankininkas, vyresnysis Balio Sruogos brolis.

[14] Kalbama apie tą patį asmenį – Balio Sruogos brolį Adolfą Sruogą.

[15] Kazimieras Daugirdas (1865–1946), Būgių dvaro prie Viekšnių savininkas, Vandos Daugirdaitės tėvas, 1920 m. iš Ukrainos grįžęs į nualintą ūkį Būgiuose tik su rankiniu lagaminu, nedaug galėjo paremti.

[16] Vanda Daugirdaitė nuo 1918–1919 m. žiemą mokytojavo Šiaulių gimnazijoje, dėstė prancūzų kalbą ir istoriją.

[17] Vanda Daugirdaitė 1919-07-01–1921-11-01 dirbo spaudos biuro „Lietuva“ redakcijoje, rengė lenkų ir prancūzų spaudos apžvalgas, buvo korespondentė ir vertėja.

[18] Vanda Daugirdaitė stipendijos prašymo Švietimo ministerijai nepateikė: „Mano tėvo dvarelis buvo nedidelis, karo nualintas, nenorėjau iš jo imti mokslui pinigų, o vadinamojo dvarininko dukteriai buvo nepatogu prašyti stipendijos iš valdžios“ (Vanda Sruogienė, „Paaiškinimai ir priedai“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 411).

[19] Tadas Petkevičius (1893–1964), teisininkas, diplomatas. 1922–1927 m. dirbo Užsienio reikalų ministerijoje juristkonsulu. „Tadas Petkevičius buvo mano tėvo pusbrolis, bendradarbiavo su Baliu Maskvoje, „Santaros“ laikrašty, ir man atvažiavus į Maskvą studijuoti Komercijos institute, įvedė mane į lietuvių studentų draugystę, informavo apie lietuviškus reikalus, nes aš, augusi Ukrainoje, net lietuviškai nemokėjau. Aš jį vadindavau savo dvasios tėvu. Į mano draugystę su Baliu jis žiūrėjo su susirūpinimu, laikęs Balį nerimtu, nepastoviu, įspėdavęs mane nesusiartinti su juo per daug. 1920–1921 m. aš gyvenau pas jį, kai jis vedė Juliją Jablonskytę. Kai mano tėvas 1920 m. grįžo iš Ukrainos į Lietuvą ir buvo labai nepatenkintas jaunos valstybės reformomis (žemės reforma jį skaudžiai palietė, bet jis su ja susitaikė ir labai sėkmingai ūkininkavo), jis taip pat labai susirūpino mano artimumu su Baliu, mane įtarė vedant nemoralų gyvenimą ir buvo man labai rūstus ir kietas. Tadas tada stojo manęs prieš jį ginti. Jų seniau artimi santykiai pairo. Taip pat ir Tado santykiai su Baliu atšalo – Tadas nepakęsdavo kitokios nuomonės, buvo despotiškas ir netolerantiškas. Ir mano santykiai su juo nebuvo tokie artimi kaip pradžioje“ (Vandos Sruogienės pastaba, žr. Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Kauno – į Būgius, 1921-05-13, in: *BLKMČ BS, KC PENN*, l. 4).

[20] Jablonskytė-Petkevičienė Julija (1896–1987), dailininkė, kalbininko Jono Jablonskio dukra, teisininko, diplomato Tado Petkevičiaus žmona.

[21] Justinas Petkevičius (1920–1967), teisininkas, Tado Petkevičiaus ir Julijos Jablonskytės-Petkevičienės sūnus.

[22] Balys Sruoga, paprašytas kompozitoriaus Stasio Šimkaus (1887–1943), Klaipėdoje rašė operos libretą pagal rašytojo Jono Žiliaus-Jonilos poemėlę *Vestuvės*. Vėliau ankstyvąjį Stasio Šimkaus operos „Pagirėnai“ libreto variantą, kurio autografas neišliko, perkūrė poetas, dramaturgas, operos solistas Stasys Santvaras. Jis akcentavo Balio Sruogos muzikalius chorų tekstus, prisiminė, kaip atrodė ankstyvas libreto variantas, koks buvo jo pobūdis: „Man atsiųstas libretas sutilpo į 18 ar 20 puslapėlių, kur daugiausia buvo pavaizduoti chorų atėjimai ir išėjimai. Beveik visi B. Sruogos tekstai tame veikalėly buvo parašyti liaudies dainų parafrazėm. Grakštūs, dailūs ir poetiški tekstai“ (Stasys Santvaras, „Balys Sruoga iš tolo“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 231).

[23] Balys Sruoga operos libretą rašė Kopgalyje, apsistojęs pas rašytoją Joną Žilių-Jonilą (1870–1932), kuris, remdamasis istoriniais šaltiniais, mitologine medžiaga, pasakomis, rašė lietuvių epą: „Padarytas milžiniškas darbas ir savo originalumu neturįs pavyzdžių pasaulinėj literatūroj! // Rezultate išėjo labai tikslus, nuosakus, išlaikytas lietuvių tautos eposas!; „Tai bus toks indėlis į mūsų literatūrą, kuris iš karto iškelsiąs iš Kauno gubernijos rėmų ir išves į pasaulį. Pagaliau, tai bus neišsemiamas šaltinis mūsų idealizmui gaivinti ir priaugančių kartų širdyse gyvybės sėklai sėti…“ (plačiau žr. Padegėlis Kasmatė, „Jonas Žilius“, in: *Lietuva*, Kaunas, Nr. 51, 1923-03-04, p. 4–5).

[24] Balys Sruoga rengėsi išleisti eilėraščių knygą *Dievų takais*, todėl prašė, kad Vanda Daugirdaitė atsiųstų eilėraščius, įrašytus jai adresuotuose laiškuose, anksčiau publikuotus spaudoje: „Vanduk, kaip padaryti: aš rengiu eilių knygą, bet aš neturiu daugelio mano eilių rankraščių, kurios yra parašytos tau laiškuose. Daugiausia senesnių. Tarp kitko: 1) tų, kuriose yra sakinys „taip ir atsiskiriu neatsigręždamas“ [„Į mėlynus tolius“], 2) kur yra sakinys „Suvertė mėnuo šešėlius, kad lapuos girgždėtų“ [„Užuomarša“], 3) tų, kur parašiau kartą, kai mes pavasarį buvom pas Mickevičiaus klonį ir gėles rinkom, ir dar kitų. Žinai, peržiūrėk tu laiškus ir, kurios Tau eilės pasirodys spausdintinos knygoje „Dievų takais“ (Mylimai dainos), man atsiųsk – nes aš nuvažiavęs į Kauną noriu nuvežt jau suredaguotą ir mašinėle perrašytą knygą – gerai, Vanduk?“ (plačiau žr. Balio Sruogos laiškas Vandai Daugirdaitei, iš Baibokų – į Būgius, 1922-08-25, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 532, l. 1v). Vanda Sruogienė prisiminė, kaip Balys Sruoga kūrė: „Jaunystėje ypač gyveno nuotaikomis. Eilėraščiai buvo kuriami spontaniškai, gimnazistiškos meilės žadinami. Čia jis ūžia, šėlsta, čia vėl, melancholijoje paskendęs, meta linksmą draugystę ir vienas klajoja po miesto apylinkes, tylumoje rikiuoja ritmą, skulptuoja žodį. 1919–1920 m. vaikščiojant kartu po Kauno ąžuolyną, Mickevičiaus slėnį, Balys staiga nutyla, pasišalina, atsisėda žolėje ir – rašo. Jau eilėraštis popieriuje…“ (Vanda Sruogienė, „Iš mūsų bendro gyvenimo“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 116).